

Slovanske znanstvene akademije v Avstriji.

V našem cesarstvu so zdaj štiri znanstvene slovanske akademije: poljska v Krakovu, maloruska v Lvovu, češka v Pragi in hrvaška v Zagrebu. Največ podpor je dobila l. 1900. krakovska: od države 40.000 K, od dežele 52.000 K, od mestne občine krakovske 1000 K; poleg tega ima velike dohodke iz lastnih zasebnih ustanov; izdala je omenjenega leta v znanstvene namene 112.858 K. Za njo pride češka akademija v Pragi; od države dobiva stalne podpore 40.000 K, od dežele 40.000; lastnega premoženja ima 849.117 K brez raznih ustanov, ki se bodo začele kmalu rabiti; za znanstvene namene je izdala l. 1900. 106.290 K. Jugoslovanska akademija v Zagrebu ne dobiva nikakih podpor niti od države niti od dežele; zato pa jo podpirajo zasebniki s prostovoljnimi darovi; l. 1900. je imela premoženja 997.950 K; dohodkov je bilo omenjenega leta 64.660 K 11 v, izdatkov 50.939 K 26 v. Maloruska Ševčenkova akademija je dobila državne podpore 6000 K, deželne 10.000 K. L. 1901 je imela izdatkov 44.511 K. Nemška akademija na Dunaju in madjarska v Budim-Pešti pa imata denarja na milijone. Slovenci smo – brez akademije . . .

Domača umetnost. G. Andrej Rovšek je izdelal kip sv. Štefana za župnijsko cerkev v Sori.

Ustanovitev starobolgarskega carstva. V. N. Zlatarski je priobčil v „Periodičeskim Spisanju“ „Blgarskega knjižovnega društva“ študijo o ustanovitvi starobolgarskega carstva. Od V. do VII. stoletja so prodirali Slovani od Donave proti jugu. Južni Slovani so prišli pod bizantsko oblast, a severni del je bil tudi pod vplivom iztočnega carstva. Glavna zgodovinska vira sta bizantska kronista Teofan in Nikifor ob začetku IX. stoletja, ki poročata, da je tretji sin Kubrutov, Asparuh, prišel s svojim plemenom od Dnepra in Dnestra proti jugu in se polastil zemlje. Pisatelj stavi Kubrutovo smrt okolo leta 667. V naslednjih letih je moral odriniti Asparuh na jug in ustanoviti tam bolgarsko oblast.

Mikuláš Aleš. Med najbolj priljubljene risarje spada Mikuláš Aleš, katerega slike k češkim in slovaškim narodnim pesmim so obče znane. 18. novembra letos je praznoval svojo 50. letnico. Čisto preproste so njegove kompozicije, zarisane le z mehкими črtami, a iz njih diha češka narodna duša v vsej svoji iskrenosti, kakor živi v čeških kočah, uka po čeških poljanah, moli v čeških cerkvah. Dne 25. novembra je razstavil 139 svojih risb v Pragi skupno z Antonom Holečkom in raznimi umetniki francoske grafike.

Umetniška galerija v Pragi, za katero je daroval cesar Franc Jožef I. dva milijona kron, in ki je namenjena obema narodnostima češke kraljevine, je imela svojo sejo dne 23. novembra. Predsedoval je grof Harrach kot načelnik kuratorija. Češki odbor

je izvolil za predsednika dr. Kramářa, nemški pa prof. Wieserja. V odboru so še češki umetniki, artisti in stavbeniki Hlávka, Kotěra, Stupecký, Hynais, Myslbek, Stibral.

Edvard Brynych. V Kraljičinem gradu na Češkem je umrl dne 20. novembra t. l. škof Brynych, eden najodličnejših Čehov sedanjega časa. Rojen l. 1846. v Vlasenícih, je preživel največ svoje mladosti v Kutni gori. Od l. 1877. je bil profesor bogoslovja v Kraljičinem gradu. Baval se je temeljito z bogoslovno vedo, a pri tem pisal za ljudstvo lepe povesti, ki so se kmalu priljubile posebno kmečkemu narodu. Bil je izboren govornik in je izdal svoje cerkvene govore pod naslovom „Cesta razumu a srdce“. Izdal je tudi več poljudno-nabožnih in apologetičkih del. Posebno rado je ljudstvo čitalo njegov koledar „Mir“. Kot škof je moral seveda prenašati hude napade nasprotnikov vere in cerkve. A njegova dobrotljivost do ubogega ljudstva in neumorna značajnost sta mu pridobili veljavo in spoštovanje tudi pri nasprotnikih. „Lid do něho kamením, on do lidu chlebem!“ tako označuje neki življenjepisec njegovo delovanje. Boril se je krepko za vero, a z isto vnemo tudi za pravice češkega naroda, kjerkoli se mu je godila krivica. Ni bil prijatelj fraze, a nastopal je mnogokrat z mirno in odločno besedo tam, kjer se nihče drugi ne bi bil drznil. Ustanovil je tudi več dobrodelnih zavodov. Sredi dela ga je dohitela nemila smrt. Ob njegovem grobu žaluje ves češki narod, posebno pa mlajše duhovstvo, kateremu je on kot vrl učitelj in vzgojitelj vsadil v srce svoje vzore in nazore.

Dr. Ladislav Čelakovský. Dne 24. nov. je umrl v Pragi vseučiliški profesor dr. Ladislav Čelakovský. Bil je najstarejši sin slavnega češkega pesnika Čelakovskega. Posvetil se je prirodoslovju in spisal Čehom mnogo strokovnih razprav posebno iz botanike. Omenjamo le njegov „Přirodopisný atlas rostlinstva“ (1866). Umrl je v starosti 68 let.

Čehi in Rusi. Pred kratkim je izdal V. A. Francev, docent varšavskega vseučilišča, knjigo „Očerki po istorii češskago vozroždenija. Russko-češskija učenyja svjazikruca XVIII. i pervoj poloviny XIX. st.“ V tej knjigi nam popisuje, kako so se spoznavali, približavali in slednjič skupno delovali češki in ruski učenjaki. Ta vzajemnost se začelja z Dobrovskim, kateri je l. 1792. in 1793. nekaj mesecev proučeval slovanske starine v Peterburgu in Moskvi. Veliko zanimanje v Rusiji je zbudila Dobrovskega knjiga „Institutiones linguae slavicae“ (1822). Kmalu je poskrbel Pogodin, da je izšla v ruščini Dobrovskega razprava o sv. Cirilu in Metodu, in kmalu zatem Peninskov izvod iz slovnice Dobrovskega. Ko je Hanka izdal „Kraljedvorski rokopis“, so se Rusi zelo zanimali zanj, Hanka pa je prevajal stare ruske pesmotvore. Čelakovský je vneto proučeval rusko narodno pesništvo ter izdal zbirko

„Ohlas pisni ruských“. Ko je Šiškov l. 1826. postal ruski minister narodne prosvete, je želel privabiti češke slaviste v Rusijo, da bi tam navdušili rusko mladež za slovansko vedo. A ni se mu posrečilo, niti imenovanih dveh Čehov, niti Šafařika privabiti v Rusijo. Leta 1835. je Pogodin prišel v Prago in stopil v ožjo dotiko s češkimi učenjaki. Šafařikove „Starozitnosti je po njegovem pregovarjanju presojal ruski slavist Bodjanskij. Odslej so začeli mladi Rusi obiskovati praško vseučilišče. Med prvimi so bili Bodjanskij, Sreznevskij, Prajz, Grigorovič. Ti so se vrnili v domovino ter tam širili nauke, ki so si jih pridobili v češki stolici.

Stenografski učni tečaji. Potreba stenografije je vedno večja. Čehi so priredili letos v Pragi drugi stenografski učni tečaj, katerega so se udeležili poslušavci raznih stanov. Gotovo bi kazalo, da bi tudi med Slovenci kako društvo priredilo taka predavanja.

Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Tako se imenuje krasno opravljeno izdanje prof. Fr. Rutha in slikarja Pavla Körberja. Od ulice do ulice nas vede pisatelj, nam kaže njene znamenitosti, razlaga njeno zgodovino in predočuje posamezne kraje tudi v krasnih slikah.

Čehi v Berolinu. V nemški stolici živi okoli 3000 Čehov, kateri imajo že svoja narodna društva in izdajajo svoj list „Vlast“.

Marija z Wasilowskich Konopnicka.

Bilo je v nedeljo, dné 19. oktobra. Staroslavni Krakov je ta dan praznoval redko slovesnost: jubilej pesnice, katera stoji v prvih vrstah med velikimi sinovi poljskega naroda. Marija Konopnicka je res izredna literarna prikazen.

Njena vzgoja je bila nenavadna. Rojena l. 1846. v Suwalkah, je zgodaj izgubila mater. Njen oče Jožef Wasilowski je bil državni uradnik. Svoj prosti čas je uporabljal, kolikor je mogel, za vzgojo Marije in njene sestre. Tako je živela Konopnicka v zgodnji mladosti edino le očetovo vzgojo in ni imela niti ženskega nadzorstva. Deklica je bila jako bistrega duha in je zgodaj začela premišljevat razne pojave obdajajočega jo življenja. Sama pripoveduje o svoji mladosti sledeče: Takrat sem se naučila ljubiti Kristusa kot prijatelja ubogih in zapuščenih, kot idealno silo, katera izganja vsakdanjost življenja iz svetišča duha, kot neskončno dobroto in milost, ki nežno vabi majhne in slabotne. Kakor sem spoznala Kristusa iz evangelija, tako me je naučil oče spoznavati Boga Stvarnika iz Davidovih psalmov. Prizori groze, pravičnosti in vsemogočnosti so se mi vtisnili globoko v spomin in v srce. Mnogo teh psalmov sem znala na pamet v prevodu Jana Kochanowskega in sem čutila, kako mi je ob njih drhtelo srce češčenja do Najvišjega.

Po psalmih šele so prišle na vrsto knjige Mojzesove — plamteče besede s šumom voda in kaosom skrivnostnih senc. Posamezne oddelke iz svetege pisma, primerne naši starosti, nam je čital oče sam, in je zato porabljal oni čas, ki ga drugi tratijo za razvedrila.“

Za svetim pismom so prišli na vrsto svetni pisatelji: Najprej Brodziński, in potem Mickiewicz, katerega je spoznala mlada poetka najprej iz „Konrada Wallenroda“. Njen oče Wasilowski je bil sam nekaj pesnika in je prelagal psalme ter rad čital rimske in grške klasike. Vendar ni bilo pravega reda v tej vzgoji, in to se je poznalo tudi otroku, katerega duh je bil silno nemiren, vzprejemljiv in vedeželjen. Zato

Marija z Wasilowskich Konopnicka.

je šla za eno leto v Varšavo, kjer so jo redovnice vzprejele v svoj zavod. Kot dozorela devica se je vrnila domov iz samostana.

A tu je ostala le kratek čas. Kmalu so jo omožili z mladim Konopnickim, s katerim je šla na njegovo posestvo Bronów v Łęczycem. Dolgo se ni mogla privaditi tega življenja, kajti moževo posestvo je bilo jako veliko, trume gostov so prihajale in staropolsko življenje je kipelo tam v polni bujnosti. Njena duša je pa hrepenela vun v svet duševnosti in lepote, hotela se je oprstiti vezi vsakdanjega življenja. Začasno so jo materske dolžnosti odvrčale od pesniške sanjivosti, a vendar je njen duh neprestano